Lausunto hallituksen esityksestä laiksi perusopetuslain muuttamisesta – oppilaiden arviointi ja opinnoissa eteneminen

Erilaisten oppijoiden liitto (jatkossa EO-liitto) kiittää lausuntopyynnöstä. Teimme vuoden alussa lausunnon esitysluonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Nyt käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen on tehty joitain hyviä tarkennuksia, mutta edelleen esityksessä on merkittäviä puutteita, jotka heikentävät tavoitteena olevan yhdenvertaisuuden toteutumista käytännössä.

Kannatettavat muutokset

On myönteistä, että hallituksen esitykseen arvioinnin yhdenvertaisuutta on vahvistettu sekä pykälätasolla että perusteluissa. Tehdyt tarkennukset ovat oikeansuuntaisia ja vastaavat osaltaan niihin ongelmiin, joita arviointikäytännöissä on tunnistettu.

On erittäin kannatettavaa, että arvioinnin kriteeriperusteisuutta on täsmennetty. Arvioinnin sitominen selkeästi opetussuunnitelman tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin lisää läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta oppilaiden ja huoltajien näkökulmasta. Tämä on tärkeää sekä oppimisen ohjaamisen että jatko-opintoihin hakeutumisen kannalta.

Myönteistä on myös se, että arvioinnin monipuolisuutta on täsmennetty ja että oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan eri tavoin. Tämä on keskeinen edellytys sille, että arviointi kohdistuu todellisesti oppilaan osaamiseen eikä esimerkiksi oppimisvaikeus tarpeettomasti rajoita osaamisen osoittamista. (Esimerkiksi oppilaalla, jolla on kirjoittamisen erityisvaikeus, tulisi olla mahdollisuus osoittaa osaamisensa muutoin kuin kirjoittamalla silloin, kun ei arvioida nimenomaan kirjoitustaitoa.)

Kannatettavaa on edelleen se, että työskentely on nostettu selkeästi arvioinnin kohteeksi ja että käyttäytymisen arviointi erotetaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista. Nämä muutokset tukevat arvioinnin pedagogista selkeyttä ja oikeudenmukaisuutta.

Lisäksi pidämme hyvänä, että oppimisen ja koulunkäynnin tuen merkitystä on vahvistettu muualla esityksessä ja että luokalle jättämistä koskevaa sääntelyä on täsmennetty siten, että tukitoimien tarjoaminen on selkeämmin edellytyksenä ennen hylättyä suoritusta tai vuosiluokalle jättämistä.

Keskeiset puutteet

Arvioinnin ja tuen välinen yhteys

Erilaisten oppijoiden liitto korostaa, että arvioinnin keskeinen tehtävä on oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen tunnistaminen ja käynnistäminen. Esityksessä tätä yhteyttä ei ole säädetty riittävän velvoittavaksi.

Arviointi ei täytä tehtäväänsä, mikäli arvioinnissa havaitut puutteet osaamisessa tai työskentelytaidoissa eivät johda konkreettisiin tukitoimiin. Lainsäädännön tulisi selkeästi ohjata siihen, että arvioinnin perusteella käynnistetään tarvittavat tukitoimet ilman viivettä. Nyt yhteys jää epäsuoraksi ja vaarana on, että käytännöt vaihtelevat.

Näkemyksemme mukaan esityksessä ei edelleenkään säädetä riittävistä rakenteista oppimisen tuen tarpeen systemaattiselle ja oikea-aikaiselle tunnistamiselle. Oppilaan osaamisen tasoa olisi tarpeen tarkastella kokonaisvaltaisesti tietyissä nivelvaiheissa, jotta tukitoimet voidaan käynnistää ajoissa. Pelkkä yleinen velvoite antaa tietoa oppilaan edistymisestä ei riitä varmistamaan tuen oikea-aikaista toteutumista.

Yksilöllistämisen ja eriyttämisen huomioiminen arvioinnissa

Pidämme edelleen merkittävänä puutteena, että esityksessä ei riittävällä tavalla käsitellä pedagogisen eriyttämisen ja oppimäärän yksilöllistämisen vaikutuksia arviointiin.

Arvioinnin yhdenvertaisuus edellyttää, että oppilaan yksilölliset oppimisedellytykset sekä käytössä olevat tukimuodot huomioidaan arvioinnissa johdonmukaisesti ja läpinäkyvästi. Ilman selkeää sääntelyä tai ohjausta on olemassa riski, että arviointikäytännöt muodostuvat epäyhtenäisiksi eri koulujen ja opettajien välillä.

Oppilaan itsearvioinnin puuttuminen

Puutteena pidämme myös sitä, että esityksessä ei edelleenkään käsitellä oppilaan itsearviointia.

Itsearviointi on keskeinen osa oppimaan oppimisen taitojen, työskentelytaitojen ja itsesäätelyn kehittymistä. Se tukee arvioinnin ohjaavaa tehtävää ja vahvistaa oppilaan toimijuutta. Itsearvioinnilla on erityinen merkitys oppilaille, joilla on oppimisen tai toiminnanohjauksen vaikeuksia.

Arvioinnin kohdentuminen koko osaamisen kirjoon

Esityksessä arviointi painottuu edelleen ensisijaisesti tavoitteiden saavuttamisen kuvaamiseen. Kiinnitämme huomiota siihen, että arvioinnissa ei käsitellä riittävästi keskimääräistä syvällisempään oppimiseen yltäviä oppilaita.

Arviointijärjestelmän tulee mahdollistaa sekä tuen tarpeessa olevien että edistyneiden oppilaiden oppimisen näkyväksi tekeminen. Arvioinnin ei tule kaventua pelkästään vähimmäistavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Toteutumisen seuranta

Painotamme myös, että arvioinnin yhdenvertaisuuden toteutuminen ei riipu ainoastaan sääntelystä, vaan myös sen toimeenpanosta ja seurannasta.

Esityksessä ei edelleenkään esitetä keinoja arviointikäytäntöjen tai oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutumisen systemaattiseen seurantaan koulukohtaisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Ilman seurantaa on olemassa riski, että erot käytännöissä säilyvät.

Lopuksi

Erilaisten oppijoiden liitto pitää esitykseen tehtyjä tarkennuksia tärkeinä ja oikeansuuntaisina. Ne vahvistavat arvioinnin selkeyttä ja yhdenvertaisuutta erityisesti kriteeriperusteisuuden ja monipuolisuuden osalta.

Samalla korostamme, että arvioinnin kehittämisen keskeisin tavoite – oppimisen tukeminen ja tuen tarpeen oikea-aikainen tunnistaminen – ei vielä toteudu riittävän vahvasti sääntelyssä. Jatkovalmistelussa on välttämätöntä vahvistaa arvioinnin ja tuen välistä yhteyttä sekä varmistaa, että arviointi toimii aidosti oppimista ohjaavana ja tukevana välineenä kaikille oppilaille.

Lisätietoja:

Sarianna Reinikainen, toiminnanjohtaja

044 3009693

sarianna.reinikainen@eoliitto.fi